

Under vinjetten "Dalarö förr och nu" har vi i Shimmy'n återgett ett stort antal berättelser ur Dalarös historia, illustrerade med foton och teckningar när det funnits några att tillgå. Ibland har vi intervjuat äldre Dalaröbor och "grävt" i deras familjealbum och byrålådor. Andra gånger har vi saxat ur material som andra skrivit och bearbetat det för vårt behov.

Det finns i arkiven en hel del "Dalaröiana" i intervjuer gjorda år 1946 av Nordiska Museets Brita Stjernswärd (1906-1983). Utdrag ur dessa finns i Eva Rosanders kulturhistoriska bebyggelseundersökning från 1968 som många har tagit del av, men annat har så vitt vi vet ännu inte publicerats. Vi tänkte presentera berättelserna i Shimmy'n efter vart, och försöker illustrera dem med passande bildmaterial. Agnes Engels berättelse kommer presenteras i omgångar. Medlemmarna önskas god läsning!

Meddelare: Fröken **Agnes Engel**, f. 1875 i Dalarö, (d. 1963) dotter till lotsförman Carl Gustaf Engel, f. 1842, d. 1916, och Sofia Carolina Ekman, f. 1839, d. 1929.

Agnes Engel 1959. Bilden troligen tagen vid besök på Korsholmen och Theresia Nymans 75-årsdag.

Samfärdsel

I min ungdom fick man följa med Gotlandsbåtarna, när man skulle till Stockholm, men då fick man gå ner till lotsstationen kl.4-5 på morgonen, för man visste inte när de kom. Och så gick man ut på isen till båten och steg ombord. När det inte var is då gick de in till bryggan. Sedan gick båtarna till Nynäs i stället och då fick man åka med hästar till Stockholm härifrån. Det fanns tre åkare här som hade hästar. Man fick rasta en timme i Berga eller Länna på vägen, oftast i Länna vid gästgivaregården.

Tomthyra

Vår tomt, Baldersvägen 6, (Wallinvägen 20) var ju friköpt men vi skulle lämna vissa kappar vete per år till Berg på Smådalarö. Det kunde vi inte utan skulle betala vissa kronor om året. Mammans föräldrar, Ekman, ägde stugorna ovanför hotellet, det var s.k. lotstomt och skulle inte betala tomtören, men på 50 år var kontraktet. Mamma kom på hösten för att betala och då hade Wolgers sålt tomten till hotellet. Vi måste sälja stugorna för nedrivning för 500 kr., men de står kvar ännu! Adlercreutz bodde i den stora stugan och vi bodde förstas i den lilla. Där fanns gamla kakelugnar, gröna med nischer. Vi hade en

gammal jordbok för de ören som vi betalade till Wolgers. Lotstomterna skulle vara fria, pappa trodde det men mamma fick sedan betala 12-15 kr. om året. Justitiekansler Sjöberg bodde här i många år, men förr fanns det ingen här ute att rådfråga. Peter Berg på Smådalarö förlorade till Eriksson-Wolgers, som sedan ägde jorden i Dalarö, och båda dessa lurade folk och var besvärliga att ha att göra med.

Bostad

Mitt barndomshem var en stuga med tre rum på nedre botten och två vindsrum och så en sommarstuga. Det

brann 1880, huset var byggt 12 år tidigare. Det byggdes upp igen 1881 av byggmästare Fagerlind, han ville bara bygga på höjden, så mamma sa att hade inte hon varit så hade vi nog haft en våning till. Sommarstugan var ett rum och kök och ett rum på vinden, där bodde vi när det andra huset var uthyrt. 1869 gifte sig föräldrarna, morföräldrarna bodde bakom hotellet och där bodde vi. Moster bodde Tegnergägen 6 och där bodde jag när det brann första gången, jag var då fyra år.

Man hade just inget finrum utan där man bor där var man, så det stod inget tomt rum. Mamma talade om när hon och hennes två systrar voro små att de hemma hos föräldrarna hade en gris och den tyckte mamma så mycket om och den var så fin, så den

fick vara inne i köket, när det var kallt. Det fanns en bod där den annars bodde. Jag minns att det blåste ganska mycket där på backen men vi hade syrenberså och häck som skyddade på den tiden.

Baldersvägen 6 hyrdes ut på sommaren och då flyttade vi upp till den lilla skära stugan hos mormor, där det stora huset var uthyrt till fru Adlercreutz i många år. I skära stugan var pianot med från Baldersvägen 6 och fröken Gerda Skogman kom och lärde mig spela. Det var ett Stavenovpianino. Vi hade också en sittsoffa, där jag låg, en chiffontier, ett bord, stolar ett stort gammalt skänkskåp och en gustaviansk säng till föräldrarna. Mamma brukade göra i ordning någonting efter spelningen: ett glas vin, kaffe eller bär. Tänk, vad roligt vi hade, sa Gerda Skogman för några år sedan, när vi talade om den tiden. Vi bodde på nedre våningen i Baldersvägen 6 på vintern, tre rum och veranda hade vi och ett stort kök, 6 x 5 m. Doktor Tollander bodde hos oss i sex år, på övre våningen, även på vintern.

Hushåll

Kl. 8 åt vi gröt med mjölk, Kl. 10 frukost med kaffe, sill, fisk. Middag kl. 2 och kvällsmat kl.8. Pappa hade kronisk magkatarr, så vi fick mest ägg- och mjölkmat. Till middagen kl. 2 skulle det alltid vara soppa eller supanmat, som man sa; rysligt tråkigt att hitta på soppa 365 dagar om året. Efterrätten äts först och soppan sedan, bara ärtsoppan före. Efter-

Wallinvägen 20, Agnes Engels barndomshem, före branden 1946. Seth Neumans tandläkaremottagning fanns här 1975-2005. Det mindre huset med gaveln mot vägen finns kvar, idag rödmålat med vita knutar. Agnes föräldrar syns nertill i bilden.

rätten var mycket ofta pannkaka. Kaffe dracks vid 4-5 tiden. På kvällen åt vi sedan mjölgröt, som var som bomull kring hjärtat, den skulle kokas över en timme. Mamma hade en kräkla, som hon rörde med. Mjölk, smör och bröd fick vi till. Té tyckte båda föräldrarna om, så vi hade alltid te och skorpor. Hos andra bjöds man på kaffe, men pappa skulle vara försiktig, och därför dracks det te hos oss.